

WERK IN UITVOERINGDe grote
Schoonmaak van
het Griltjeplak
en de
Badhuiskuil

In veel natuurgebieden zijn de effecten van de sterk toegenomen neerslag van voedingsstoffen vanuit de lucht evident. Met name in gebieden met hiervoor gevoelige en -wellicht mede als gevolg hiervan- relatief zeldzame organismen, is het zaak gerichte beheersmaatregelen te treffen die de leefomstandigheden weer geschikt maken. In het kader van de subsidieregeling 'Effectgerichte maatregelen tegen verzuring en eutrofiëring' van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij zijn dergelijke maatregelen onder andere uitgevoerd in het Griltjeplak en de Badhuiskuil, twee natte duinvalleien op Terschelling. Deze oorspronkelijk voedselarme, zwakgebufferde duinvalleien waren geëutrofiëerd door stikstofhoudende neerslag.

In het Griltjeplak had bovendien een verhoogde waterstand als gevolg van de in 1920 aangelegde Weeversdam ertoe geleid dat op de bodem levende planten het hele jaar door onder water stonden en overschaduwd werden door zwevende en drijvende planten. Het gevolg van deze hoge waterstand in combinatie met de toegenomen stikstofbelasting was in de lage delen een sterke uitbreiding van mossen, ondergedoken waterplanten en algen ten koste van plantesoorten uit de waterpunge-oeverkruidgemeenschap. Op de wat hoger gelegen delen breidden Riet (*Phragmites australis*), Wilde gagel (*Myrica gale*) en Kleine lisdodde (*Typha angustifolia*) zich sterk uit.

In de Badhuiskuil had met name de luchtverontreiniging in combinatie met bemesting door vogels geleid tot min of meer dezelfde eutrofiëringsverschijnselen. Hydrologische veranderingen waren daar minder aan de orde. In beide duinvalleien leidden deze veranderingen tot de vorming en ophoping van een laag organisch materiaal op de zandbodem, als gevolg waarvan de aan voedselarme standplaatsen gebonden plantesoorten zich moeilijk in stand konden houden. Teneinde de eutrofiëring terug te dringen en de plantesoorten van voedselarme, zwakgebufferde

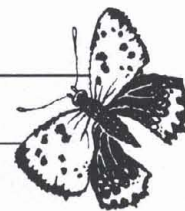
milieus in een betere concurrentiepositie te brengen, werd besloten om in deze duinvalleien over te gaan tot een grote schoonmaakactie.

Maatregelen

De Badhuiskuil werd in het najaar van 1989 en het Griltjeplak in het najaar van 1991 uitgebaggerd tot op het zand. De baggerwerkzaamheden werden uitgevoerd met een kraan op rupsbanden met kantelbare bak. In beide duinvalleien werd een oppervlakte van ca 3 ha opgeschoond. Het vrijkomende organisch materiaal en de verwijderde struiken werden op vrachtwagens geladen die het materiaal over rijplaten wegreden naar de lokale stortplaats. Omdat de transportafstand van het Griltjeplak naar de stortplaats veel groter was dan vanaf de Badhuiskuil vormden de transportkosten een aanzienlijke kostenpost bij het Griltjeplak (naast de herstelwerkzaamheden aan de afvoerwegen). De totale kosten van de operatie in het Griltjeplak bedroegen f 245.000,- en die in de Badhuiskuil f 88.700,-. Hiervan werd 90% gesubsidieerd door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in het kader van de subsidieregeling 'Effectgerichte maatregelen tegen verzuring en eutrofiëring', de overige 10% werd betaald door de terreinbeherende instantie Staatsbosbeheer.

In het Griltjeplak is het waterafvoerpunt in de Weeversdam weer opengemaakt. Daar is een regelbare stuw met schotbalken geplaatst. In de komende jaren zal empirisch worden vastgesteld wat het (optimale) waterpeil is, waarbij de plas in natte perioden water houdt, maar in droge zomers weer droogvalt. Het droogvallen is niet alleen van direct belang voor de concurrentiepositie van plantesoorten uit het oeverkruidverbond, maar kan tevens de ophoping van organisch materiaal beperken. Tijdens droogvallen wordt organisch materiaal namelijk snel afgebroken.

Bij de Badhuiskuil is het tot op heden niet gelukt de lokale bemestingsbron te saneren: de meeuwenkolonie ge-

Van boven naar beneden:

De Badhuiskuil vóór het opschonen met Riet, Kruipwilg, Kleine lisdodde, Grote egelskop en Wilde gagel (aug. 1989).

Het uitbaggeren van de Badhuiskuil (najaar 1989).

De Badhuiskuil in mei 1990.

dijt er nog steeds zeer wel. Inmiddels is het bemestend effect ervan gigantisch gebleken. De pleisterplaats is gelegen in het westelijk deel van de Badhuiskuil, de eigenlijke plas. Dit deel is binnen een periode van twee jaren alweer geëutrofeerd. Indien het niet alsnog lukt de meeuwenkolonie te laten verhuizen naar een andere waterrijke plek in de duinen, moet hier van vegetatiekundig herstel niet te veel worden verwacht. In het oostelijk deel van de Badhuiskuil met weinig meeuwen zijn de ontwikkelingen verrassend goed te noemen. Hier zijn inmiddels soorten aangetroffen als Stijve moerasweegbree (*Echinodorus ranunculoides*), Duizendknoopfonteinkruid (*Potamogeton polygonifolius*), Waterpunge (*Samolus valerandi*), Borstelbies (*Scirpus setaceus*), Dwerggras (*Juncus pygmaeus*) en de zeldzame kranswiersoort *Nitella opaca*.

Dat de vegetatiekundige mogelijkheden van het Gritjeplak hoog zijn valt niet alleen af te leiden uit de historische gegevens maar ook uit een proefstrook van ca 100 m² die in 1989 is uitgebaggerd. Op deze minerale strook kwamen reeds in 1990 Waterpunge, Oeverkruid (*Littorella uniflora*), Ongelijkbladig fonteinkruid (*Potamogeton gramineus*), Dwergzegge (*Carex oederi*) en het voor het laatst in 1971 gemelde Ondergedoken moerasscherm (*Apium inundatum*) fraai tot ontwikkeling. Het is verheugend te kunnen melden dat reeds in de eerste zomer na de grote schoonmaakactie (juli 1992) op uitgebaggerde delen Oeverkruid, Stijve moerasweegbree, Waterpunge en Dwerggras werden aangetroffen.

Drs. Marita Cals
Vakgroep Oecologie,
Werkgroep Milieubiologie, KUN
Toernooiveld

